

Frivillighet i kommunene

Håkon Solbu Trætteberg, Ivar Eimhjellen,
Rune Ervik og Bernard Enjolras

Senter for forskning på
sivilsamfunn & frivillig sektor

Forholdet mellom frivillighet og kommuner i politikkdannelse

Mesteparten av det frivillige arbeidet i Norge utføres lokalt, og kommunene spiller en viktig rolle i å finansiere og tilrettelegge for dette. Likevel vet vi ganske lite om samhandlingen mellom kommuner og frivillige organisasjoner.

To spørsmål er viktige for hvordan kommunene og de frivillige organisasjonene forholder seg til hverandre når det kommer til utforming av politikk:

- Er forholdet mellom kommunen og organisasjonene **formalisert** gjennom utvalg og samarbeidsavtaler, eller handler det mer om uformell kontakt og bekjenskaper?
- Er de frivillige organisasjonene en **jevnbyrdig** samarbeidspartner for kommunene, eller er det et mer hierarkisk forhold hvor kommunen har mest makt?

Basert på disse to spørsmålene kan vi identifisere tre ulike idealtyper for samarbeid mellom kommuner og frivillighet, som vi kan kalle «den uformelle modellen», «den formelle modellen» og «utviklingsmodellen».

Tre modeller for samarbeid mellom kommuner og frivillighet i politikkdannelse:

Den uformelle modellen

Samarbeidet er uformelt og basert på kontakter og bekjenskaper, og det er et hierarkisk forhold hvor kommunen har mest makt.

Den formelle modellen

Samarbeidet er formalisert gjennom utvalg og samarbeidsavtaler, og det er et hierarkisk forhold hvor kommunen har mest makt.

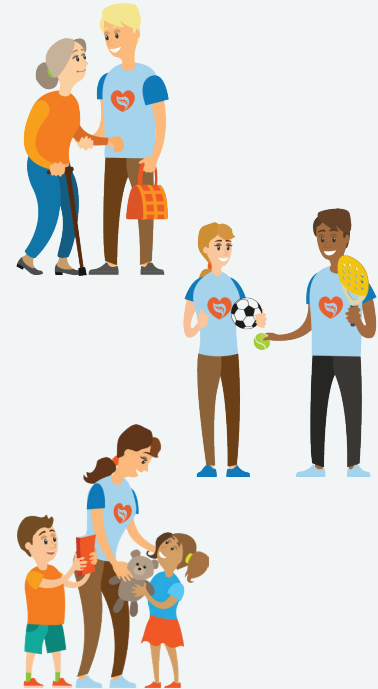
Utviklingsmodellen

Samarbeidet er formalisert gjennom utvalg og samarbeidsavtaler, og de frivillige organisasjonene er jevnbyrdig samarbeidspartner.

Ulike modeller for samarbeid i politikkdannelse

Vi kan se et tydelig mønster hvor ulike typer frivillig arbeid foregår innenfor rammene av hver av disse tre modellene:

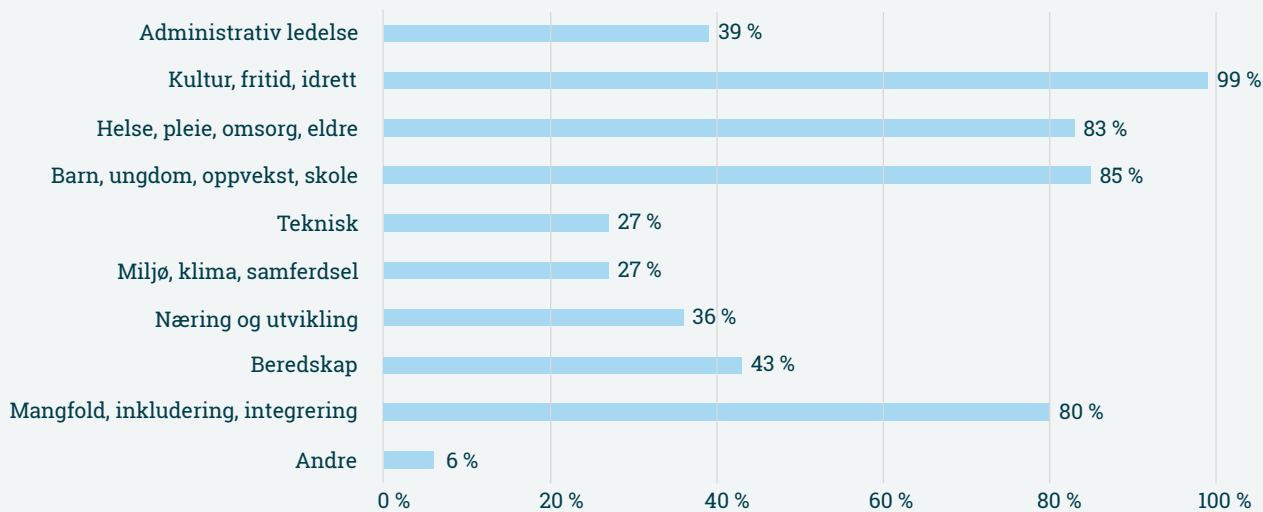
- **Den uformelle modellen** finner vi i mange tilfeller innenfor helse og omsorg og i skolesektoren. På disse feltene er mye av kommunens arbeid begrenset av lover og forskrifter, så frivillighetens mulighet til å delta i politikktutforming er begrenset.
- **Den formelle modellen** er ofte rammeverket for frivillighet innen idrettsfeltet og det øvrige kulturfeltet. Norges idrettsforbund krever at det dannes idrettsråd når det er minst tre idrettslag i en kommune, og disse er viktige kanaler for samhandling med kommunen.
- **Utviklingsmodellen** krever lokal politisk vilje og oppstår når kommunen har frihet til å utforme sitt eget arbeid samtidig som de frivillige organisasjonene har betydelige ressurser i form av kunnskap og kompetanse. Dette ble en fremtredende samhandlingsform på integreringsfeltet ved den store flyktningeankomsten i 2015.

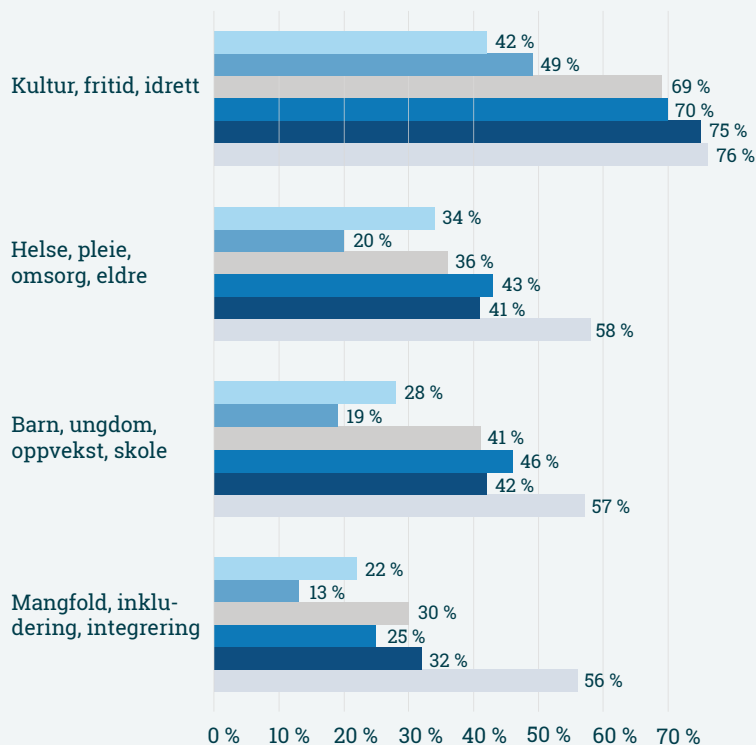
Omfanget av samarbeidet varierer

Omfanget av kommunalt-frivillig samarbeid varierer betydelig mellom ulike felter. Nesten alle kommunene samarbeider med frivillige organisasjoner innen kultur, fritid og idrett, mens langt færre samarbeider om praktiske gjøremål knyttet til teknisk etat eller om miljø, klima og samferdsel.

Andel av kommunene som har et samarbeid med frivilligheten på ulike områder:

Hvilke former tar samarbeidet?

Samarbeidet mellom kommunene og frivillige organisasjoner tar mange former. Figuren til venstre viser ulike typer samarbeid på utvalgte felter.

- Tjenestesamarbeid
- Driftssamarbeid
- Utviklings-samarbeid
- Utvalgssamarbeid
- Enkeltaks-samarbeid
- Plansamarbeid

Det varierer hvor politisert det politiske engasjementet er: Organisasjoner som jobber med helse og omsorg, er på lokalt nivå eksplisitt upolitiske. Innenfor integrasjonsfeltet ser vi mer tydelig politisk aktivisme, men denne er ofte rettet mer mot nasjonal politikk enn mot lokale forhold.

Barrierer mot mer samhandling i politikkdannelse og aktivitet

Det er forskjeller på hvordan kommunene organiserer samarbeidet med frivilligheten, og lokal kultur og tradisjon påvirker samhandlingsformene. Samtidig ser vi noen sentrale hindringer for velfungerende samhandling på tvers av kommuner:

- **Koordinering:** Det mest typiske hinderet som nevnes, er praktiske utfordringer med koordinering av aktiviteter, som for eksempel mangel på møtepunkter og utfordringer med å finne rett samarbeidspartner.
- **Rammebetingelser og ressurser:** Flere organisasjoner ønsker tilskudd for å kunne drifte virksomheten, blant annet for å styrke koordineringen med kommunene. I tillegg ser vi eksempel på gnisninger: Noen kommunalt ansatte er bekymret for at de frivillige «stjeler jobber», mens noen frivillige mener at de gis oppgaver som er det offentliges ansvar.
- **Balansen mellom styring og selvstendighet:** Kommunene har behov for styring, og oppgaver som skal løses. Dette passer ikke alltid med organisasjonens virksomhetsidé og ønsker om selvstendighet. Da oppstår det et dilemma mellom kommunenes behov og organisasjonenes autonomi.

